

Helgonet i Basra (1)

OVERSETTELSE: – «Hassan sade: <Hur känner du Gud?> Hon sade: <Du känner hur. Vi känner utan hur.>» R?bi'a 'Adawiyya är en av islams största mystiker, och utsagor och anekdoter från hennes liv utgör ett centralt bidrag till utvecklingen av sufismen.

Salongen presenterer över to deler en ny översettelse av 'Att?r's «Minne av R?bi'a 'Adawiyya, Må Gud förbarma sig över henne» fra persisk til svensk, innledet og oversatt av Jakob Sandberg.

R?bi'a Adawiyya

R?bi'a al-'Adawiyya, även känd som helgonet i Basra, är den största kvinnliga mystiker Islam känner. Hon föddes i Basra som fjärde barnet i sin familj någon gång mellan 714 och 717, och ända till sin död 801 kom hon att leva ett strängt asketiskt liv, vilket hon fullständigt ägnade åt Gud. R?bi'a är ett av de största namnen inom sufismen, åtskilliga efterföljande islamska teologer och sufier har i stor omfattning hänvisat till hennes läror, och anekdoter från hennes liv liksom hennes utsagor utgör ett av de mest centrala bidragen till utvecklingen av sufismen och sufiska doktriner inom islams andliga liv. Sufism är namnet på islams esoteriska dimension; i detta betraktas sufismen ibland som islams variant av det som inom kristendomen går under namnet mystik. Dess rötter går tillbaka till tiden för Profeten Muhammads liv, och dess lära har utvecklats av muslimska tänkare så som al-Ghazali, al-Qushayri och al-Suhrawardi, vilka samtliga har refererat omfattande till R?bi'as liv och leverne. Sufierns mål är enhet (*towhid*) med Gud. För att kunna förena sig själv med Gud fordras att självet (*nafs*) renas och att man med kärlek (*muhabba*) uppgår i det rena varat för att slutligen kunna utsläckas i Gud. När självet har passerat genom ett antal stadier kan det sedermera uppnå kunskap om Guds väsen, och förbli i enighet med honom. Förståelsen av asketismen som väg till utsläckning i det rena varat, den absoluta enheten, d.v.s. Gud, är den mest elementära delen i den sufism R?bi'a lärde.

Ingenting tyder på att R?bi'a själv skrev, och skulle hon ha gjort det är allt förgånget. Vad som finns är ett antal levnadstecknare, som i de allra flesta fall har beskrivit R?bi'as liv och leverne åtminstone ett par hundra år efter hennes död. Därför bör också tillförlitligheten i deras utsagor tas med försiktighet. Majoriteten av källorna är arabiska, men den ojämförligt längsta och mest utförliga är en persisk urkund, författad av mystikern och poeten Farid ol-din 'Att?r. Det är denna text som här i två delar presenteras i svensk översättning. Texten ingår i hans helgonbiografi *Tazkir?t ol-Awliy?'*(sv. *Minnen av vännerna*), som porträtterar 72 sufiska helgon. 'Att?rs biografi över R?bi'a inleds liksom hans övriga helgonporträtt med en dikt över henne, därefter återges hennes liv med biografiska detaljer om födseln och tidiga år i Basra. I stort är texten uppbyggd i små episoder – de flesta är styckeslånga, medan några längre spänner över flera stycken – som inleds antingen med ett opersonligt *det berättas (naql ast)*, *de sade (goftand)* eller med en namngiven källa som återger

ett møte denne haft med R?bi'a. Dessa mikroepisoder bildar ett lapptäcke av berättelser om R?bi'a, och deras karaktär spänner från små närmast sedelärande sufiska uttalanden där hon blottlägger dold egoism och schismer i vardagslivet som leder bort människorna från den rätta vägen, till direkta observationer av mirakel och samtal med Gud. Än reagerar R?bi'a på en händelse hon observerar, än ger hon svar på tal vid både rådfrågning och utfrågning. En del partier innehåller symbolik som inte är helt lätt att tyda, andra påvisar utan omsvep R?bi'as handfasta asketism. En mängd namn på personer som korsar R?bi'as väg dyker upp kontinuerligt i texten; vissa av dessa har förärats fotnoter, men läsaren ombeds inte lägga alltför stor vikt vid dessa personer, de är lärda gelikar, höga dignitärer eller sufier samtida med R?bi'a, och de tjänar främst rollen av samtalspartner för att belysa någon specifik aspekt av tron, religionen, livet, eller vägen mot Gud. På samma sätt bör man inte fastna vid passager med dunkel symbolik eller sufisk-teologiska begrepp man saknar kunskap om; jag har vid min översättning valt att lägga mig så nära originalet som möjligt för att därigenom bibehålla tvetydighet och poetiska allusioner snarare än begreppslig korrekthet.

Om översättningen

Att översätta en text som befinner sig på ett så stort kulturellt och tidsmässigt avstånd från den svenska samtiden är givetvis en uppgift som ställer översättaren inför avgörande val. Därtill är texten förvisso en prosatext, men som sådan är den skriven av 'Att?r, en av världslitteraturens störta poeter, och berättelsen är full av inskjutna rim och poetiska passager vid sidan av det religiösa innehållet. Jag har som sagt valt att betona poetisk elegans framför filosofisk stringens, dock utan att göra avkall på centrala religiösa begrepp vars betydelse är oundgänglig för en förståelse av texten. Jag har i stort legat så nära originalet som möjligt, och undvikit i det längsta att tillgripa en alltför samtida stil, utan att för den sakens skull dra till med en tillgjort arkaisk prosa.

Minnen av vännerna översattes i sin helhet till svenska av den berömde Baron Eric von Hermelin, och kom ut i fyra band på Nordstedts förlag 1931. Denna översättning, som faktiskt är den enda fullständiga översättningen av verket till något europeiskt språk, har stora förtjänster och är i sig själv en kulturgärning av obeskrivliga mått. Dock begagnar sig Hermelin av en redan för sin tid relativt ålderdomlig svenska, och därtill saknar texten förklarande register och fotnoter för de personer, fenomen och referenser som kan vara svårbegripliga för någon som inte är insatt i sufism eller islams historia. Den är gjord efter den text den engelske iranisten Reynold Nicholson lät redigera, medan jag har översatt min efter doktor Mohammad Este'lamis redigerade utgåva, utgiven på förlaget Entesh?r?t-e Zavv?r (Teheran, 2012). Huruvida det är olika tolkningar av originalmanuskript som är skälet till att jag tolkat texten annorlunda, eller om det är skilda förståelser av vad som faktiskt står bör låtas vara osagt, men på flera ställen skiljer sig min tolkning från Hermelins inte bara i ordval, utan också i betydelse och syftning. Därtill lider översättningar ofta av åkomman att åldras fortare än originalet, och 'Att?r är inget undantag; det har känts angeläget att försöka ge en så viktig urkund som denna en så klar svensk röst som möjligt. Vid arbetet har jag utöver Hermelins översättning konsulterat Paul Losenskys engelska översättning *Memorial of God's friend* som innehåller 28 av 'Att?rs 72 helgonbiografier. Vid transkriptionen har

jag med ett par persiska undantag begagnat mig av förenklad och i vissa fall kanoniserad arabisk transkribering av egennamn, eftersom dessa inte bara tillhör en i första hand arabiskspråkig kontext, utan också för att dessa personer främst är kända vid sina arabiska namn. 'Att?r refererar flertalet gånger till Koranen, och jag har i dessa fall begagnat mig av Mohammad Knut Bergströms översättning *Koranens Budskap*. Vid något enstaka tillfälle refereras det till haditherna; det är koranentolkningar som skrevs ner århundradena efter Mohammads död, och dessa konsulteras frekvent inom islamisk jurisprudens och uttolkning av Sharia.

LES OGSÅ: [Islam og fortolkningsaktivitet](#)

Gud har som bekant många namn: *Khod?* har konsekvent översatts till Gud, *Khod?vandär* Herre, *All?h* står kvar i original, och den mystikklingande benämningen *haqq*, vilket kan betyda äkta, riktigt och sant, har blivit *den sannepå* svenska. Begreppet "herre" betecknar dock inte alltid Gud, utan syftar ibland på *khw?je*, d.v.s. en person i hög ställning, eller *raj?l*, d.v.s arabisk plural för herrar. Såväl Gud som R?bi'a talar ofta om Vi; det åsyftar nästan alltid sig själva i första person singular. 'Att?rs text är späckad med arabiska citat, så som lovord ur koranen samt citat ur haditerna och andra texter; dessa är utmärkta i texten i kursiv stil. Förutom korancitaten har dessa översatts av Sam Carlshamre, för vars behjälplighet jag är skyldig mången tack. För kommentarer till översättningen, svårtydda passager, och textgranskning är jag också skyldig Reza Chitsaz, Ashk Dahlén, Shokoufeh Taghi och Fredrik Österblom ett stort tack. Fotnoterna är mina egna, och all information jag har fått fram är hämtad antingen från Losenskys översättning eller *Encyclopaedia of Islam*. För fördjupning i ämnet är Margaret Smiths *R?bi'a the Mystic and her fellow Saints in Islam* den främsta moderna biografien över R?bi'a, och ett storverk i egen rätt, i vilken hon inte bara porträtterar R?bi'a utifrån källor på både arabiska och persiska, utan också tecknar en bild av kvinnans plats under islams tidigaste epoker.

Utdrag fra *Minne av R?bi'a 'Adawiyya, Må Gud förbarma sig över henne*

Den av en särskild slöja dolda

den i sin fromhet svår att skåda

den av passion och kärlek brända

den av hans eld och närhet tända

hon är för oss som en Maria¹

som en bland män – o' 'Adawiyya

- *Må Gud den upphöjde förbarma sig över henne.*

Om någon undrar vad hon gör i herrarnas led, då svarar vi: profeternas mästare – *frid vare med honom*– förkunnar att *sannerligen tittar Gud inte på ert ansikte*. Saken gäller inte anletet, den gäller den goda avsikten. Om det tillåts att två tredjedelar av religionen tas från 'isha den Ärliga² – *må Gud vara tillfreds med henne*– så tillåts vi att dra nytta av Guds tjänarinnor. Då kvinnan på guds väg är en man, kan hon inte kallas kvinna. Som 'Abb?sa av Tus³ sade: «När man i morgon på uppståndelsens fält⁴ utropar 'Oh herrar!' så blir den förste som står med foten i era led Maria.»

Om hon inte närvarade på Hassan av Basras⁵ predikningar, då predikade han inte; en sådan person kan ställas i herrarnas led. Ty sannerligen; där detta folk är, där är också enighetens fullständiga utplåning. Vad blir i enigheten kvar av din och min existens? Och då därtill av man och kvinna! Som Abu 'Ali av F?rmad⁶ säger – *Herren vare honom nådig*–«profetian är identisk med äran och storheten. Det sämre och bättre finns ej däri.» Det var också just på detta sätt som vänskap var, särskilt för R?bi'a som på sin tid inte hade sin like i vetande och vandel. Av sin tids dignitärer var hon högtaktad, och för erans folk var hon ett definitivt tecken.

Det berättas att natten R?bi'a kom till jorden hade hennes fader inget tyg i sitt hus att linda henne med, han hade inte en enda droppe olja att smörja in hennes navel med, och någon lykta fanns inte. Och tre döttrar hade fadern. R?bi'a var den fjärde. Därav kallas hon så.⁷ Så sade hans maka till honom: «Gå till grannen och be om lykta och olja.» Och R?bi'as fader hade svurit att han intet ville ha av skapelsen. Han reste sig och gick till grannhusets dörr, återvände sedan och sade: «De sover.» Han somnade med tungt hjärta. Och i sömnen såg han profeten - *frid vare med honom*. Denne sade: «Var ej sorgsen, ty din dotter är profetens ättling och sjuttio tusen av mina folk skall av henne frälsas.» Sedan sade han: «Gå till Basras amir⁸ 'Iss? R?d?n och säg: 'Det är ett dåligt tecken när du varje kväll skänkt mig profetens lovord hundra gånger och på fredagskvällen fyrahundra gånger, för att nu senaste fredagen glömma. Ge mig fyrahundra dinarer för att sona detta.» När R?bi'as fader vaknade skrev han tårögd ner sin dröm på papper och förde det till 'Iss? R?d?ns boning. Och pappret överlämnades i nya händer för att vidarebefordras till honom,

som vid underrättelsen befallde att tio tusen dinarer skulle skänkas i allmosor, i tacksamhet över den – *frid vare med honom*– som hade nämnt honom. Och han befallde att fyrahundra dinarer skulle ges till Rabi’as fader, och han sade: «Jag vill att du ska komma in och att jag ska få äran att träffa dig. Men jag tillåter inte att du som har gåvan att lämna profetens – *frid vare med honom*– budskap ska komma. Jag kommer själv till dig, och ska lägga min panna i stoftet på din tröskel. Må herren vara med dig; säg till varje gång något behov pressar dig.» Så hämtade R?bi’as fader guldet, och nyttjade det.

När R?bi’a hade växt upp dog hennes fader och moder. Och i Basra rådde en väldig hungersnöd. Och systrarna skingrades, och R?bi’a föll i händerna hos en tyrann. Hon såldes för några dinarer. Herren beordrade henne till arbete i plågor och lidanden. En dag flydde hon sin fångenskap. Hon föll och bröt armen. Hon föll ner på jorden och sade: «Allah! Jag är en främling utan fader och moder. Jag är fången och armen är bruten. Allt detta är ingen sorg för mig, blott vore jag till din förnöjelse. Säg, är du nöjd med mig eller ej?» Hon hörde en stämman: «Ha ej sorg. Imorgon skall du ha sådan värdighet att de högsta i himmelen är stolta över dig.» Så gick R?bi’a hem och höll ständig fasta, och bad natten igenom tills dagen grydde. En natt föll herren ur sin sömn. Han hörde en stämman. Han tittade, och såg en framåtböjd R?bi’a som sade: «Allah! Du vet att mitt hjärtas lust ligger i din befallnings händer, och lystern i mitt öga står vid porten till din tjänst. Om saken vore i mina händer skulle jag inte vila ett ögonblick från att tjäna dig. Men du har kastat mig åt denna skapelses händer. Därför är jag sen till din tjänst.» Hennes herre tittade. Han såg hur kandelabrarna hängde över R?bi’as huvud, svävade fritt, och hela huset lystes upp. Han reste sig och sade till sig själv: «Henne går det inte att hålla i slaveri.»

Så sade han till R?bi’a: «Jag släpper dig fri, om du blir här så står vi alla till din tjänst, om du inte vill det så gå varthelst du dras.» R?bi’a sökte en befallning, hon gick sin väg, och försjönk i dyrkan. Det sägs att hon bad rak’a tusen gånger dag och natt. Och då och då gick hon till Hassan av Basras predikningar. Och några säger att hon hamnade bland sång och musik, och hon kände åter ånger. Och hon bosatte sig bland ruiner. Sedan vände hon sig till ett kloster och tillbad där en tid. Därefter avsåg hon att göra pilgrimsfärden, och gick ut i öknen. Hon hade en åsna som hon lastade sina tillhörigheter på. Mitt i vildmarken dog åsnan. Karavanfolket sade: «Vi tar dina tillhörigheter med oss.» Hon sade: «Jag har inte kommit hit för er barmhärtighet, far vidare!» Karavanen for. R?bi’a sade: «Allah! Är det såhär konungarna gör med en krympling till kvinna? Du kallade mig till ditt hem, halvvägs dödade du min åsna, och har nu lämnat mig ensam i ödemarken?» I den stunden reste sig åsnan. R?bi’a lastade sina ting på den och gick. Den som detta förtäljde sade: «En tid senare såg jag hur man försökte sälja åsnan.»

Och när R?bi’a var på väg till Mecka blev hon några dagar i öknen. Hon sade: «Allah! Jag är tung i sinnet. Vart är jag på väg? Jag är stoft, ditt hem är av sten⁹. Du behövs mig.» Utan mellanled vände sig Den Sanne¹⁰ – *den upphöjde*– till hennes hjärta: «O R?bi’a! Du forsar genom artontusen världars blod! Såg du inte hur Moses – *frid vare med honom* – ville ha en uppenbarelse, och jag riktade några skimrande partiklar mot berget, som blev till fyrtio bitar?»¹¹

LES OGSÅ: [En glemt sivilisasjon](#)

Det berettes at hun en annen gang reiste mot Mecca, og fikk mitt i øken syn på Kaba ¹² som kom for å velkomne henne. R?bi'a sade «Jag behøver husets herre. Vad kan jag göra för Kaba? Dess förmågor är inte för mig. Vilken glädje kommer av Kabas skönhet? Välkommandet måste ske så att *den som närmar sig mig med en handsbredd närmar jag mig med en aln.* ¹³ Vad får jag se med Kaba?»

Det berettes at Ibr?h?m Adham – *må Gud vara barmhärtig mot honom* – färdades fjorton år tills han kom till Kaba, och sade: «Andra stegade sig genom øken, jag skådade mig genom den.» För varje steg han tog bad han två rak'a ¹⁴. När han kom till Mecca såg han inte huset åter. Han sade: «Åh! Vad har hänt? Har mina øgon blivit skadade?» En dold röst talade: «Det är inget fel på dina øgon. Men Kaba gick för att velkomna den svaga, vars väg leder hit.» Ibr?h?m tjöt av svartsjuka. Han sade: «Vem kan det vara?» tills han fick syn på R?bi'a som stegade med käpp. Kaba gick tillbaka till sin plats. Ibr?h?m sade «Oh R?bi'a, vad är det för last, passion och slit du har kastat fram i världen?» R?bi'a sade «Det är du som drivit fram passion genom att med fjorton års fördrøjning komma fram till huset.» Ibr?h?m sade: «Ja! Under fjorton år korsade jag øken i bøn.» R?bi'a sade «Du korsade øken i bøn, jag gjorde det i nød.» Sedan gjorde hon sin pilgrimsfärd, grät bittert och sade: «Oh Allah! Du lovade det goda både för pilgrimsfärden och för plågorna. Nu om min färd inte emottages vore det en väldig plåga. Var är beløningen för mina plågor?» Sedan kom hon till Basra, där hon blev kvar tills efterføljande år. Då sade hon: «Om Kaba i fjol kom för att velkomna mig, kommer jag i år för att velkomna Kaba.»

När tiden var kommen, berättar Sheikh Abu Ali av F?rmad, gav hon sig av ut i øken och släpade sig fram i sju år tills hon kom till 'Araf?t ¹⁵. En dold röst talade: «Oh du kravfyllda! Vilket spørsmål är det som har greppat dig om dina paltor? Om du vill att jag uppenbarar mig kommer du att smälta på ett øgonblick.» Hon sade: «Oh härlighetens härskare! Till den graden är inte R?bi'a förmøgen. Men jag ønskar en droppe fattigdom.» En röst talade: «Oh R?bi'a, fattigdomen är torkan i vår vredes år, som vi har lagt i männens väg. Mindre än toppen av ett hårstrå återstår av deras väg till oss, när saken tar en vändning och förvandlas till skilsmässa. Och du befinner dig ännu i sjuttio sløjor av ditt liv. Så länge du inte kommer ur det, vandrar på vår väg, och passerar de sjuttio stadierna, så kommer du inte kunna tala om vår fattigdom. Och om inte, så vänd bort blicken!» R?bi'a vände med blicken. Hon såg ett hav av blod hänga fritt i luften. Den dolda rösten talade: «Det är blod från våra älskandes hjärtan som har kommit för att nå oss, och de fastnade i första stadiet, så att deras namn och uppenbarelse inte ska träda fram någonstans i de två världarna.» R?bi'a sade: «Oh härlighetens härskare, visa mig en symbol för deras tillstånd.» I det øgonblicket fick hon sin månadsreglering. Den dolda rösten talade: «Deras första stadium blir att under sju år släpa sig fram på vår väg för att skåda stoffet; när de kommer nära stoffet är de själva också själva skålet till att vägen framför dem stängs.» R?bi'a lyste upp. Hon sade: «Herre! Du släpper inte in mig i ditt eget hus! Och inte i mitt eget, innan jag slagit mig ner i Basra. Antingen släpper du in mig i mitt hem i Basra, eller så tar du mig till mitt hem i Mecca. Först sänkte jag inte huvudet mot ditt hus.»

Jag ville ha dig. Nu duger jag inte ens åt ditt hus.» Detta sade hon, och gav sig åter av, hon kom tillbaka till Basra, och tillbad en tid i klostret.

Det berättas att två shejker kom för att träffa henne. Och de var hungriga, och de sade till henne: «All mat som tas fram äter vi, så länge det är halal.» R?bi'a hade två bröd. Hon lade upp dem. Plötsligt hördes en tiggares röst. R?bi'a tog tillbaka bröden från dem och gav till tiggaren. De förundrades. Just då kom en tjänarinna med en handfull varmt bröd och sade: «Frun har skickat.» R?bi'a räknade. De var arton till antalet. Hon sade: «Ta dem tillbaka, du har tagit fel.» Flickan svarade «det är inte fel.» R?bi'a sade «du har tagit fel. Ta tillbaka dem.» Hon gjorde så, och berättade för matronan. Denna ökade antalet bröd med två och skickade åter iväg flickan. R?bi'a räknade. Det var tjugo. Hon tog och lade fram till shejkerna. Och de åt och förundrades. Så sade de till henne: «Vad var detta för hemlighet?» Hon sade: «När ni kom visste jag att ni var hungriga. Jag sade: hur kan jag lägga fram två bröd inför två storheter? När tiggaren kom gav jag till denne, och jag bad ideligt och sade: Oh Gud! Du förkunnade att ett skall återgäldas tiofaldigt – och detta var jag viss om – så till din lov gav jag bort två bröd. Så att ett kunde återgäldas tiofaldigt. Eftersom det var arton som bars fram visste jag att de varken saknade ägare eller var avsedda för mig. Jag återsände dem så att de skulle uppgå till tjugo och bäras hit.»

LES OGSÅ: [Islamisme og totalitarisme](#)

Det berättas att hon en kväll bad i klostret. Hon föll i sömn. Hon var till den grad försjunken och passionerad att hon inte var medveten om att ett vasstrå kom in i hennes öga; så ödmjuk som hon var. Och på natten kom en tjuv in och tog av henne chadoren ¹⁶. Han ville bära bort den, men kunde inte se vägen. Han lade tillbaka den, då fann han vägen ut. Han tog av den en gång till, och återigen såg han inte vägen, på detta sätt gjorde han sju försök. Ända tills det från klostrets hörn hördes en stämma som sade: «Oh man! Plåga inte dig själv, då hon nu sedan många år har överlämnat sig åt oss. Lucifer har inte mage att runda henne. Skulle en tjuv ha mage att runda hennes chador? Låt bli att plåga dig själv, ficklänsare, ty om en vän sover, är en annan vaken.»

Det berättas att R?bi'as tjänarinna en dag stekte fett när hon inte hade ätit någon mat på dagar. Det behövdes lök. Tjänarinnan sade: «Jag ber om det hos grannen.» R?bi'a sade: «I fyrtio år har jag avlagt ett löfte till gud – *makten och härligheten tillkomme honom*– att jag intet vill ha förutom honom. Säg: «Vi ska inte ha lök»». I det ögonblicket kom det ner en fågel från himlen, och kastade flera skalade lökar i hennes kärl. R?bi'a sade: «Jag går inte säker från trick.» Hon lämnade det fettet och åt bara brödet.

Det berättas att R?bi'a en dag hade gått upp för ett berg. Viltet och gasellerna kom i cirklar och tittade på henne. Plötsligt kom Hassan av Basra fram. Alla skyggade bort. Eftersom Hassan såg detta blev han indignerad och frågade: «Oh R?bi'a! Varför skyggade de bort från mig men har blivit du och gemen med dig?» R?bi'a sade: «Vad har du ätit idag?» Han sade «Fett.» Hon sade «Du har ätit deras fett. Hur skulle de inte rygga bort från dig?»

Det berättas att hon en dag kom att passera Hassans hus. Och Hassan satt på taket till klostret och grät så mycket att det rann i stuprännan. Och några droppar föll därifrån på R?bi'a. Hon tittade efter vad det var för vatten. När hon upptäckte det sade hon: «Oh Hassan! Om tårarna rinner av självets oförstånd så håll tillbaka dem tills ditt inre blir ett hav, och om du i detta hav söker ditt hjärta så skall du inte finna det förutom *inför en allsmäktig konung.*»¹⁷ Hassan tog hennes ord hårt, och sade ingenting. En dag såg han R?bi'a vid Eufrats strandkant. Hassan kastade fram bönemattan på vattnet och sade: «Oh R?bi'a! Kom så ber vi två rak'a här.» R?bi'a sade: «Oh mästare! Ska du lägga fram vad som tillhör nästa värld på denna världs marknad? Man måste göra vad andra av ens sort varit oförmögna till.» Därefter slängde R?bi'a upp bönemattan i luften och sade: «Oh Hassan, kom hit och skyl dig från folkets blickar.» Men så ville hon vinna Hassans hjärta åter. Hon sade: «Oh mästare! Vad du gjorde, det gör fisken. Och vad jag gör, det gör flugan. Saken ligger bortom bägge två.»

Det berättas att Hassan av Basra sade: «Jag var dag och natt hos R?bi'a och talade om det rätta och det verkliga, och aldrig slog det mig att jag är en man, och aldrig slog det henne att hon är en kvinna. När jag slutligen reste mig såg jag mig själv som en ruinerad, och henne som en dedikerad.»

Det berättas att Hassan en kväll gick med sina vänner till R?bi'a. Och hos R?bi'a fanns ingen lykta, och de behövde en. R?bi'a blåste värme på sina fingrar. De brann som lyktor tills det dagades. Om någon skulle säga att hur kommer sig detta? Då säger vi: Så som Moses ¹⁸ hand var – *må gud välsigna honom och ge honom nåd.* Och om de då säger att han var profet (budbärare), då säger vi: var och en som följer profeten har del i hans givmildhet. Om profeten gör mirakel, får efterföljaren givmildhet i välsignelsen att följa profeten – *frid varemed honom* – eftersom profeten förkunnar: den som förkastat ett uns av det onda ska ha en del av profetian – var och en som återlämnar ett stycke av det förbjudna till den onde tilldelas en bit av profetian – och han sade: Den sanna drömmen är en av profetians fyra delar.»

Det berättas att R?bi'a skickade tre ting till Hassan: ett stycke vax, en nål och ett hårstrå. Och hon sade: Brinn själv och skänk så som vaxet ljus åt världen, var naken och bunden till ditt arbete så som nålen. När du tillägnat dig dessa bägge tings egenskaper, var så som håret så att ditt arbete inte är förgäves.

Det berättas att Hassan sade till R?bi'a: «Trånar du efter en man?» Hon sade: «Äktenskap ingås med det existerande. Var finns här det existerande? Ty jag inte är min egen, jag är hans, jag är i skuggan av hans makt. Det är hans önskingar som måste uppfyllas.» Han sade: «Oh R?bi'a! Hur kom du till denna nivå?» Hon sade: «Genom att jag förlorade allt jag funnit i honom.» Hassan sade: «Hur känner du Gud?» Hon sade: «Du känner hur. Vi känner utan hur.»

Noter

¹ Det semitiska namnet på Maria är Maryam. Hon beskrivs i Koranens 98e sura.

² 'Īshā bint Abu Bakr var Muhammeds tredje hustru, och gick under titeln «de troendes moder» (Koranen 33:6). Man tror att hon var upphovsman till 1210 hadither, av vilka knappt 300 har bevarats.

³ 'Abū Muhammad 'Abbās, sufisk predikant i Neyshabur (nära Mashhad i östra Iran), samtida med 'Attār.

⁴ 'Arasāt: platsen för den yttersta domen.

⁵ Hassan av Basra (född 642, död 728) var en predikant i Basra samtida med Rabi'a. Han tillägnas ett eget kapitel i *Minnen av vännerna*.

⁶ Sufisk predikant aktiv i Neyshabur på 1000-talet.

⁷ Rabi'a: arabiska för *den fjärde* femininum.

⁸ Ung. motsvarande borgmästare.

⁹ En allusion till Kaba; se fotnot 12 nedan.

¹⁰ Den sanne, *Haqq*, en av Guds titlar; se inledningen.

¹¹ Koranen 7:143. Gud uppenbarar sig för Moses genom att förvandla ett berg till grus, varefter Moses bekänner sin trohet. Episoden är en illustration av att människan aldrig kan se Gud (Se fotnot i *Koranens Budskaps*. 211)

¹² *Kaba* (arabiska *Ka'ba*), också kallad Guds hus (*Bayt Allāh*), är den stora svarta byggnaden mitt i Meckas stora moské, runt vilken muslimska pilgrimer samlas och går runt i ritual. Det är Islams största helgedom, och det är mot den varje muslim riktar sig i bönen.

¹³ 96e hadithen, första Sunnan.

¹⁴ Rak'a (arabiska för det att böja eller buga sig) är namnet på de olika momenten som tillsammans utgör bönen inom Islam. Varje bön består av tre rak'a, där man i alla tremoment faller på knä i enlighet med ett bestämt mönster med viss variation i rörelsemönster. I den första och andra rak'an reciteras dessutom koranverser.

¹⁵ Öster om Mecka ligger Arafatslätten, som kröns av Arafatberget. Här tillbringas den nionde dagen av *Dhul-Hijjah* den tolfte månaden i Islams kalender, när man genomför sin pilgrimsfärd.

¹⁶

Chador är persiska för tält, men det är också ordet för den förutom ansiktet heltäckande och ofta svarta klädnad kvinnor bär i bl.a. dagens Iran.

¹⁷ Koranen 54:55; «[De rättfärdiga skall] ta plats inför en allsmäktig Konung i sanningens [församling]»

¹⁸ Koranen 27:12; Gud ger Moses' hand kraft att lysa för att kunna visa Guds allsmäktighet inför Faraos och hans folk.